

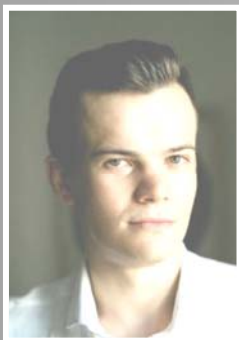
ПОЄДНАННЯ СТРАХОВОГО ТА БАНКІВСЬКОГО РИЗИКІВ У СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ

УДК 368.034:330.

Гриценко А. В.

здобувач Університет митної справи та фінансів

Швайдак В. М.

аспірант Національна академія Управління

Анотація. У статті досліджуються основні аспекти страхових та банківських ризиків із позиції корпоративного банкінгу, що включає можливі втрати які виникають у процесі кредитної політики комерційного банку та його взаємовідносин зі страховиками. Розглянуто групу страхових ризиків пов'язаних із корпоративним кредитуванням. Здатність покриття страхових ризиків, що виникають у процесі обслуговування корпоративних кредитів набуває ключового значення в умовах формування взаємовідносин страховика та комерційного банку.

Ключові слова: страховий ризик, покриття ризиків, комерційний банк, корпоративний банкінг, кредитування, корпоративний бізнес.

Аннотація. В статье исследуются основные аспекты страховых и банковских рисков с позиции корпоративного банкинга, включая возможные потери которые возникают в процессе кредитной политики коммерческого банка и его взаимоотношений со страховщиками. Рассмотрены группы страховых рисков связанных с корпоративным кредитованием. Способность покрытия страховых рисков, возникающих в процессе обслуживания корпоративных креди-

тов, приобретает ключевое значение в условиях формирования взаимоотношений страховщика и коммерческого банка.

Ключевые слова: страховой риск, страхование, покрытие рисков, коммерческий банк, корпоративный банкинг, кредитование, корпоративный бизнес.

Annotation. The article is dedicated to the main aspects of insurance and banking risks, corporate banking, including possible losses which arise in the process credit policy of commercial Bank's and its relationship with insurers. The opportunity of group insurance risks associated with corporate lending are disposed in the material. The ability to cover the insurance risks arising in the process of servicing corporate loans becomes more critical in terms of establishing the relationship of insurer and commercial Bank.

Key words: insurance risk, insurance, risks coverage, commercial Bank, corporate banking, lending, corporate business.

Система корпоративного кредитування банківськими установами безпосередньо потребує сучасні страхові послуги, які забезпечують норма-

тивне резервування та покриття можливих збитків від кредитних операцій, або інших подій пов'язаних із забезпеченням.

Термінологія страхових та фінансових ризиків широко використовується водночас в банках та страхових компаніях і потребує систематизації у ході розгляду системи корпоративного кредитування. Перед узагальненням категорії «страхового ризику» спочатку розглянемо поняття страхування. Посилаючись на Закон України «Про страхування», поняття страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів приватних та корпоративних осіб у разі настання обумовлених подій (страхових випадків), скріплених договором страхування або передбачених чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, які наповнюються за рахунок сплати клієнтами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та процентних доходів від розміщення коштів цих фондів [7,8].

На практиці розміщення коштів, які формують резервні фонди для виплат страхових компаній, проходить у банках на поточних та депозитних рахунках, звідки випливає, що стан страхового сектору певною мірою залежить від банківського сектору.

Вітчизняним законодавством категорія страхового ризику трактується як – певна подія, на випадок якої відбувається страхова операція і яка має атрибути ймовірності та випадковості настання. З іншого боку під страховим випадком розуміється подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої утворюється обов'язок страховика здійснити оплату страхової суми страхувальнику, застрахованій чи іншій третій особі [4].

Таким чином, визначення категорії «ризик» проводиться за наступними ознаками: часом виникнення, сферою виникнення, основними факторами, характером дії, наслідків, типом ризику. Застрахованим може бути лише той ризик, яким можна оцінити можливість настання страхового випадку, визначити розмір можливої шкоди і обчислити еквівалентну страхову премію.

Поняття «страхового ризику» як ідентифікованого предмету страхування, характеризується власною страховою оцінкою та рівнем ймовірності нанесення збитку, з приводу якого керівництвом компанії формуються управлінські рішення, які повинні нівелювати невизначеність в ситуації оперативного вибору страхової операції.

Процесу відбору ризиків, як цілеспрямованої діяльності страхової компанії чи комерційного банку щодо ідентифікації та оцінки власних кредитних ризиків, що передбачається на страхування, та рішення про їх прийняття на страхування або відхилення з метою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій та формування збалансованого страхового портфеля. Від того як страховик здійснює відбір ризиків, яким він формує страховий портфель, буде залежати його оцінка та подальший результат, отриманий від її використання[6].

Розглянемо принципи формування економічної категорії «страховий ризик» у контексті визначення економічної сутності, основних причин настання, результатів впливу на досягнення задачі у ході страхової операції, наявні методики до обчислення даного терміну у кількісному рівні а також його місце на страховому ринку. Схематично зобразимо принципи формування та місце «страхового ризику» у ринкових взаємовідносинах на рис.1.

Таким чином, бачимо, що економічна категорія страхового ризику виникає на основі клієнтського звернення на предмет очікування певного виду небезпеки внаслідок кредитного навантаження, у наслідок чого відбувається активізація та убезпечення клієнта від потенційних загроз за рахунок суб'єкта страхової компанії на користь комерційного банку як вигодонабувача [1,8].

Економічний зміст страхування ризиків полягає у тому, що суб'єкт перекладає відповідальність на страховика, для убезпечення власних інтересів оплачуючи при цьому страхову премію. Це дозволяє йому отримати емоційний спокій та почуття безпеки, при приватному та майновому страхуванні, а з іншого боку при веденні комерційної діяльності клієнт отримує диференціацію сторін розподілу фінансових зобов'язань та можливість активізації бізнес-процесів, що є кращими передумовами розвитку або сталої діяльності [11].

У ході сучасного функціонування корпоративного кредитування примітними характеристиками страхових ризиків постають персоніфікація страхової послуги під клієнта, коли окремі клієнтські запити включають до страхового договору, що не передбачено загальними типовими програмами страхування. Детермінація та розрахунок ймовірності настання ризику у даних випадках аналізується недостатньо глибоко, що може призвести до збитків страхової компанії при погоні за розширенням клієнтського портфелю корпоративних кредитів у комерційному банку.

Рис. 1. – Принципи формування економічної категорії «страхового ризику»

Відповідно до персоніфікації ризиків під клієнта сама страхова послуга, що передбачає покриття ризику може бути видозмінена та потребує обчислення обсягу витрат під індивідуальні ризики. Даний підхід називається “теорією індивідуального ризику” та включає розрахунок обсягу виплат страховика за всіма договорами прийнятими на страхування по одному виду ризику [5].

$$PF_{ind} = (n * m^i / i = 1) * y_i, \quad (1)$$

де PF_{ind} – сума загальних відшкодувань у портфелі страховика;

n – кількість договорів страхування;

m^i – нормалізація по найбільш ризиковій групі договорів;

y_i – сукупні фінансові зобов’язання по окремим ризикам;

$i = 1...n$ – кількість персоніфікованих страхових операцій у компанії.

У сучасній науковій літературі під управлінням страховим портфелем розуміється застосування комплексу ефективних методів і технічних інструментів до масиву варіації страхових ризиків, які пропонуються на страхування або вже

входять до складу страхового портфеля, що дозволяють коригувати величину та структуру кредитного корпоративного портфеля з метою забезпечення його фінансової стійкості, збільшення рівня доходності страховика, збереження величини його власного капіталу та постійного характеру фінансових можливостей забезпечення своїх страхових зобов’язань [12].

Тому у ході формування рекомендацій по управлінню ризиками необхідно перш за все оптимізувати баланс резервів страховика з інтересами стратегічними інтересами банку, обчисливши суми виплат по прийнятим зобов’язанням, щоб не допустити падіння на q відсотків більше від порогового значення накопичених резервів, що призведе до прямих збитків страховика та становитиме загрозу його банкрутства.

Найбільш детального вивчення потребує саме група фінансових ризиків страхових компаній, попит на які в умовах глобалізації та розвитку платіжних систем все більше зростає та цікавить кінцевого клієнта. В світовій практиці існують три підходи до визначання фінансових ризиків, які зобразимо в табл.1.

Таблиця 1.

Підходи до визначення категорії фінансового ризику

Підхід до визначення	Сутність
Майновий	Тракується таким чином, що якщо всі майнові ризики передбачають збитки, а виплати носять фінансовий характер.
Нормативно-правовий	Спираються на нормативно-правові акти та світові тенденції страхування, що нажаль більше охоплюють підприємницьку діяльність а не банкоцентричну систему
Банківський	Співставлення фінансового ризику у сенсі кредитних ризиків, банківських гарантій та порук. За підрахунками даний обсяг фінансових ризиків складає більше 80 % на обслуговування страховиків.

В. Бард та В. Черкасов під фінансовим ризиком пропонують вважати підприємницький ризик, який є компонентом ринкового та інвестиційного ризиків, і розглядається у контексті мікрорівня діяльності підприємства та макрорівня поточного стану галузі функціонування.

У монографії «Держава – податки – бізнес», авторами було розкрито фактори виникнення фінансових ризиків під час інвестування та започаткування нових проєктів підприємцями, зокрема було розглянуто можливість уникати криз, підбору оптимального портфелю цінних паперів, раціонального розподілу обігових коштів та використання банківських позик.

Саме різновиди фінансових ризиків, зокрема кредитні, характеризуються малим ступенем передбачуваності, а такі вчені, як М. Клапків та В. Серебровський, навіть пропонували відмовитись від даних видів страхування через нежиттєвість та неочікуваність таких операцій.

Налагоджена робота у ланцюгу «банк – клієнт – страховик» передбачає зіставлення інтересів трьох сторін у заданий період часу при забезпеченні господарсько-фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Вчасний обмін інформації між страховиком та клієнтом у ході клієнтських кредитних операцій гарантує отримання безпечних кредитних продуктів для юридичних осіб, за рахунок покриття фінансових ризиків пов'язаними (акредитованими) страховиками [8].

Окресливши зміст, сферу прояву та існування фінансового ризику зазначивши, що фінансові ризики страхових компаній виникають в процесі фінансових відносин між ними та страхувальни-

ками, комерційними банками, державою, іншими юридичними та фізичними особами з приводу накопичення страхових премій та виплати страхових відшкодувань, розміщення масиву страхових резервів та проведення інших фінансових операцій і характеризуються ймовірністю та величиною втрат капіталу, фінансової надійності і платоспроможності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності страхової діяльності.

Систематизація науково-методичних підходів до розкриття економічного змісту поняття «системний фінансовий ризик» шляхом виокремлення сутнісного, результатного, процесного та структурного підходів до його визначення, дозволила розглядати його як вартісний вимірник наслідків реалізації сукупності накопичених дисбалансів різного походження та характеру впливу, критичний рівень акумулювання яких спричиняє багатоканальну трансмісію фінансових шоків, що в кінцевому підсумку унеможливує виконання фінансовою системою своїх функцій [10].

При обґрунтуванні базових засад стійкого фінансового функціонування страхових компаній в умовах банківських груп запропоновано методичний підхід до оперативної оцінки видів ризиків для прийняття на страхування та методик систематизування основ оцінки ризиків у страхуванні. Причому, при збільшенні конкуренції між страховими компаніями постає спокуса отримання додаткових видів прибутків страховиками, що у свою чергу породжує нові види ризиків що необачно можуть бути прийнятими на страхування, а пришвидшені технології обслуговування споживачів додають ймовірності на клієнтську неточність та зловживання при експрес-оцінці ризику [8].

Розглянуті фактори виникнення фінансових ризиків у деяких випадках є синонімом підтипів страхових ризиків, тому об'єднаємо підходи І. Балабанова, С. Олексюка, Л. Пилипенко, В. Шокуна, Є. Коломіна та В. Базилевича в єдину класифікацію видів фінансових ризиків в таблиці 2.

Виникнення майнових та кредитних ризиків під час розгортання процесу корпоративного кредитування, спричиняються за рахунок трансформації кон'юнктури ринку, ціновими змінами та іншими факторами не фінансового характеру. У свою чергу кредитний ризик впливає на вартість банківських ресурсів зважену на поточну облікову ставку регулятора та можливих коливань курсу національної валюти, що негативно впливає на позичальника у разі використання валютного кредиту [3].

Види фінансових ризиків

№ п/п	Види фінансових ризиків	Характеристика
1	ризик падіння фінансової стійкості	Нестраховий вид ризику, який не береться на страхування
2	ризик неплатоспроможності	Підпадає страхуванню лише чистий ризик та може поставати у разі низького рівня ліквідності активів підприємства
3	інвестиційний ризик та його супутні	Описує інвестиційні процеси та поділяється на: реальне, фінансове, інноваційне інвестування
4	інфляційний ризик	Причиною є падіння капіталізації та очікуваних прибутків підприємства
5	податковий ризик	Найбільш впливовий на фінансові результати бізнесу та стосується: зміни умов і термінів сплати податків; скасування податкових преференцій; введення нових податків; зближення діючих податкових ставок
6	процентний ризик	Залежить від зміни кон'юнктури на ринку фінансових послуг і від наявного обсягу грошової масив у населення
7	валютний ризик	Може виникати при неадекватному виборі валюти або її курсових коливаннях
8	кредитний ризик	Поєднує збої у комерційних відносинах при споживчих позиках, що включають неплатежі, зміну умов кредитного договору чи неповернення авансових платежів
9	ризик ліквідності	Рівень можливості миттєвої конвертації фінансових активів у готівку
10	портфельний ризик	Пов'язаний із інвестуванням коштів в цінні папери
11	ризик дисконту	Ґрунтується на ставці дисконту та використовується до майбутніх платежів виходячи із непевності і фактору часу
12	операційний ризик	Включає технологію процесів розрахунків та збої
13	ризик ділової активності	Нечіткість очікуваних доходів від діяльності бізнесу
14	ризик незавершеного будівництва	Виникає коли проект пов'язаний з будівництвом або прямим інвестуванням у цю галузь
15	ризик невиконання заборгованості	Враховує баланс доходів та витрат підприємства, зменшуючи коливання дефіциту коштів на виплати
16	ризик нежиттєвості проекту	Очікувані доходи мають покрити усі види витрат

Таким чином, кредитний та інвестиційний ризики є похідними видами фінансових ризиків у ході фінансових взаємовідносин суб'єктів господарювання, а у якості окремих прикладних видів ризику можна виділити наступні:

- валютний ризик, що передбачає різкі курсові коливання;
- ризик зміни умов банківського кредитування (процентних ставок);
- ризик зміни котирувань акцій, що знижує вартість портфеля цінних паперів суб'єкта;
- ризики пов'язані з падінням купівельної спроможності національної валюти;
- інвестиційні ризики, термін окупності яких значно збільшився;
- ризик раптової операції, за якою індемнітет виявився неможливим.

Спираючись на чотири базисні групи страхування в умовах корпоративного кредитування виділимо термінологію «страхування номінального добра», що включає:

- страхування матеріальне, що включає наявне майно та здійснює захист від: вогню, граду, бурі, технічних ризиків і відшкодовує збитки від завданої шкоди будівлям, транспортним засобам, тваринам;
- страхування номінального майна поділяється на страхування виплат та недоотриманого прибутку (втрачених вигід). Об'єднує страхування судових витрат, простоїв у виробництві, цивільної відповідальності, застави під кредитний проект та саму кредитну угоду;
- особове страхування, що об'єднує страхування життя, від нещасних випадків, професійних захворювань, безробіття та видів забезпечення;

- окремі види страхування є ексклюзивні програми відшкодування по повітряному та вантажному транспорту, домоволодінь та домашнього бюджету [7].

Корпоративний банкінг, що включає покриття даних чотирьох груп ризиків може безпечно співіснувати з комерційними засадами власних клієнтів з одного боку, та формувати виважену кредитну політику з іншого боку.

Структура кредитного портфелю комерційного банку підлягає щомісячному аналізу на предмет актуалізації покриття корпоративних ризиків відповідними страховими продуктами, а механізми компонування взаємовідносин ланцюга «банк – клієнт – страховик» потребують технологічних покращень у свою чергу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранова В. Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи : монографія / В. Г. Баранова. – Одеса : Видавництво «ВМВ», 2009. – 380 с.
2. Брагін С. Д. Недержавні пенсійні фонди на неефективному фондовому ринку: приклад України [Електронний ресурс] / С. Брагін, О. Макаренко. – Режим доступу: <http://fundmarket.ua/experts/nyedyerzhavn-pyensyn-fondi-na-pyeyefyektivnomu-fondovomu-rinku-priklad-ukrani-20110215145731>.
3. Верченко П. І. Економічний ризик: ігрові моделі (2002) [Електрон, ресурс] / П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Наконечний. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/132.html>.
4. Вітлінський В. В. Економічний ризик : ігрові моделі: Навч. посібник / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Наконечний; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. – К. : КНЕУ, 2002. – 446 с.
5. Волощук Г. О., Пасічник Ю. В., Прямухіна Н. В. Фінансові фонди соціального спрямування в Україні: бюджетні, страхові, пенсійні: Навч. посібник. - К: Центр навчальної літератури, 2004. - 184 с.
6. Думная Н. П. Риски финансовой глобализации : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vww.mirkin.ru>.
7. Зміни до правил розміщення страхових резервів із страхування життя Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 22.08.2014 № 816 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dfr.gov.ua/217.html?&tx_ttnews\[tt_news\]=11097&tx_ttnews\[backPid\]=64&cHash=a698ce8dad](http://www.dfr.gov.ua/217.html?&tx_ttnews[tt_news]=11097&tx_ttnews[backPid]=64&cHash=a698ce8dad).
8. Козьменко О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку : монографія / О. В. Козьменко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 350 с.
9. Кошеленко В. О. Дифференціація факторів конкурентоспособности підприємства на основі временного фактора / В. О. Кошеленко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 85–96.
10. Кузьменко О. В. Механізм урахування параметрів, знижуючих рівень ризику, при здійсненні оцінки на основі Байєсівського аналізу / Т. А. Медвідь, О. В. Кузьменко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 26–27 травня 2011 р.) / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми, 2011. – С. 91–93.
11. Chevalier C. Analysis of Bancassurance and its status around the world [Text] / Marjorie Chevalier, Carole Launay, Berangere Mainguy // Focus. – 2005.- October. – 48 p. – ISSN 1636-4767.
12. Draft Regulations laid before the House of Commons under section 183(9) and (10) of the Finance Act 2016, for approval by resolution of that House.
13. Financial Services Authority: Cross-sector risk transfers, May 2002. Lloyds presentation at the OECD Insurance Committee's meeting, December 2001.
14. Herring R.J. The Structure of Cross-Sector Financial Supervision [Text] / Richard J. Herring and Jacopo Carmassi // Financial Markets, Institutions & Instruments. – 2008. – Vol. 17, Issue 1 (February). – P.51-76.